

Oredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
 Telefon 67-80
 Oredništvo in uprava
 za Slovenijo in slovenski del
 Julijske Krajine
 LJUBJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

SKUPLJAJMO NARODNO BLAGO
 IZ ISTRE! ONO NAJRJEČITLJE GO-
 VORI, DA JE ONO ZEMLJA NAŠA.
 DA JE ONO KRV NAŠA!

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

Evropa u ratnom vrtlogu

Oštre i krvave bitke na dvjema stranama - Kako su tekli posljednji kritični događaji Hitler o svojoj odluci - Zašto su Englezi i Francuzi ušli u rat

Svjetski rat je započeo, kocka je bacena, započela je tragedija, Evropa u plamenu, krvavi okršaji, nevine žrtve rata, kroljevanje krvi, rat, rat... to su natpisi koje čitamo krupnim slovima u štampi cijeloga svijeta. Čovjek sa zebnjom u duši čita vijesti današnjih dana; ta zadnje evropsko klanje, svjetski rat, svima je još dobar u pamćenju, jer su ga svi — sada zreli ljudi — osjetili. Bilo to direktnim učestvovanjem u ratu ili proživljavanjem u okolnostima prouzročeni ratom.

Već prošle sedmice oparilo se da se, približavamo vrhuncu nemogućeg stanja žveli sa bili napeti do skrajnosti i nepotrat se nije mogla odgođati. Na svim međijama, ne svim državama činile su se pripreme za rat ili za obranu. Svuda su se mobilizirale rezerve, prevazišli vojnici, skraćo normalni promet, dijelile su se maske, davale upute u obradi od napadala iz zraka. Sav normalni život je zastao. Kao da rat fiktivni postoji. Ta nelagodna nervozna mučnina je doživljavanje. Ono je živjelo u nepretpanom strahovanju. Raspoloženje je postalo takvo da je iziskivalo riječne makar i strasnog koea nego strahovanje bez koea.

Dok se ratovi vode izvan Evrope ili su ograničeni na unutarnje sukobe jedne nacije nastaje samo odobravanje ili osuđivanje, neko belično interesiranje, ali em je dimat jedan nerv evropskog internacionalnog života, osjećaju za sve strane tog sistema. Zato je Evropa bila sva urbucena događajima u septembru prošle godine, pa kasnije u martu ove godine. Dogodilo se ve velike promjene bez proljevanja krvi, ali velikim ratom živca. Ali rat nije prestao, već je bio samo prekid rata. Iz Čehoslovačke preneseno je težište na Poljsku.

Razvoj događaja

Nast ćtaoci sigurno su ovih dana ćtali, kako Njemačka traci da joj se vrati slobodni grad Danzig i Koridor. Zapadne evropske demokracije Francuska i Francuska obavještale su se da će ćel na pomoć Poljskoj, ako bude napadnuta. Jer one su se time htjele same odbraniti od eventualnih kakvih pretenzija ili premoć Njemačke. All one su istodobno nastojale da se do skrajnih mogućnosti pitaju izmedju Poljske i Njemačke riješe mirnim putem, a da se ne prikljone upotrebi sile. Poljska se spremila za svaki slučaj. Pazvala je pod oružje svoje rezerviste operativne vojske. All je došlo do najgorog. Faktični rat, bez objave rata započeo je u noć izmedju 31 kolovoza i 1 rujna.

Govor Hitlera u Reichstagu

Dne 1 ovog mjeseca, dakle prvi dan ratnih operacija održao je njemački kancelar Hitler na izvanrednoj sjednici Reichstaga (parlamenta) govor, u kojem je medju ostalim rekao ovo:

Već više mjeseci mučimo svi mi zbog jednog problema, koji nam je zadao versailleski ugovor. t. j. versailleski diktat u svoje vrijeme, i koji je postao za nas nepodnosljiv zbog svojih posljedica, a t. j. zbog njegovog zloupotrebljavanja.

Danzig je bio i jest njemački grad. Koridor je bio njemački i jest njemački. Sva ova područja trebaju zahvaliti svoj kulturni razvitak isključivo njemačkom narodu. Danzig je od nas oćeljen, a Koridor je anektiran od Poljske. Isto tako kao i njemačke područje na istoku, tamo su prije svega na najčćel način mućene njemačke manjine, koje tamo žive. Preko jedan milijun ljudi njemačke krvi bio je primoran u godinama 1919—1920 napustiti svoju domovinu. Kao i uvijek, ja sam i sada pokušavao da putem miloljubivih revizionistićkih prijedloga postignem promjenu toga nepodnosljivog stanja. Lažu oni, koji u stranom svijetu tvrde, da smo mi pokušali naše zahtjeve za revizijama provesti samo na silu i pod pritiskom. U toku 15 godina, prije nego što je na-

cionalni socijalizam došao na vlast, bilo je prilike, da se provede sporazum o revizijama putem miloljubivih pregovora. Osobno i u više mahova, stavljao sam prijedlog, da se pristupi reviziji ovog nepodnosljivog stanja. Kako znate svi, odbaceni su svi ti moji prijedlozi. Vama su poznati prijedlozi, koje sam ja učinio u pitanju potrebe, da se uspostavi suverenitet Njemačke nad cjelokupnim teritorijem Reicha. Vama su poznati moji beskrupni pokušaji, koje sam ćinio, da se na miloljubiv način i putem sporazuma riješi pitanje Austrije a kasnije pitanje sudetskih zemalja, Češke i Moravske. Sve je bilo uzalud. Potpuno je nemoguće, da se postavila zahtjevi, da se jedno nepodnosljivo stanje ukloni putem mirne revizije, all u isto vrijeme da se konkreventno odbijaju sve miloljubive revizije.

Prije svega versailleski diktat nije za nas nikakav raket. Svi znamo, da je potpis na versailleski ugovor ĩrudjen uperenim revolucijama i prijetnjama, da će milijuni ljudi pomrijeti od gladi. Kada smo pod prijetnjom ovakvog ĩrudjenja potpisali taj dokument, onda su ga proglašili svedćnim raketom. Ja sam isto tako u slučaju Danziga i Koridora, pokušavao da putem miloljubivih prijedloga i mirnih diskusija riješimo te probleme. Da se problem mora riješiti, to je bilo jasno. Isto tako bilo je jasno, da rok, u kojem je trebao biti riješen taj problem, nije u tolikoj mjeri razumljiv za zapadne države, kao za nas. Mi to i razumijemo. All taj rok nije za nas bio znaćenja. Isto tako nije taj rok prije svega mogao biti bez znaćenja za one žrtve, koje su najviše patile. Ja sam u svojim razgovorima s poljskim državlđima diskutirao o mislima, koje ste vi all u mojem posljednjem govoru u Reichstagu.

O prijedlozima Poljskoj

Ja sam konaćno dao da se formuliraju njemaćki zahtjevi i ponovno moram nagćniti, da nema ništa lojalnijeg i skromnijeg, nego što su ovi prijedlozi, koje sam ja podnio. Āelio bih saćati, da kaćem ćetelom svijetu: Ja jedini mogao sam, staviti takve prijedloge, jer znam sasvim toćno, da sam na taj naćin došao i suprotnost s mišljenjem milijuna Njemaćka. Ti prijedlozi su odbijeni. All ne samo to. Drugi su nam odgovorili: prvo mobilizacijama, a drugo pojaćanjem terora i pojaćanim pritiscima na naše sunarodnjake u tim oblastima, polaganu borbuom zaokrućavanju i gušenjem slobodnog grada Danziga na privrednom polju, a u toku posljednjih nedjelja i vojnikćim mjerama. Isto tako poduzete su protiv slobodnog grada Danziga i prometno-tehnićke mjere. Poljska je uperila svoju borbu protiv slobodnog grada Danziga. Osim toga Poljska nije bila spremna, da riješi pitanje Koridora na pravedan naćin u interesu oba naroda. Poljska nije konaćno htjela držati svoje obveze prema njemaćkim manjtinama.

Njemaćka je držala te obveze. Manjine, koje žive u njemaćkom Reichu, nijesu proganjane. Neka se javi ma koji Francuz i neka kaže, da li su eventualno u Saarskom području tamošnji Francuzi gonjeni, mućeni ili postali bespravni. Nitko to ne može reći.

Ja sam poljskom poklisaru već prije tri tjedna saćpio: »Ako bi Poljska upućivala još i dalje ultimativne note Danzigu, ako bi poduzimala i dalje mjere ugnjetavanja tamošnjih Njemaćka, ili ako bi pokušavala da putem mjera carsinske politike Danzig privredno uništi, da onda Njemaćka ne bi mogla dalje da to gleda pasivno. Nisam dopustio nikakve sumnje u to, da se u tom pogledu današnjia Njemaćka ne može smatrati kao što se smatrala ona Njemaćka prije nas. Pokušavalo se da se postupak protiv Njemaćka opravda na taj naćin, što su davane izjave i saćpenja, da su Njemaćci izazvali.

Još sam i posljednji put pokušao da primim prijedlog za posredovanje britanske vlade. Ona je predložila, da ne vodi sama pregovore, već da uspostavi

izravnu vezu izmedju Poljske i Njemaćke, da bi one zatim izravno pregovarale. Moram konstatirati: Primio sam taj prijedlog, izrazio sam se naćno za te razgovore, koji su vam poznati. Ja sam sa svojom vladom proveo dva puna dana u tom radu i ćkao, da li će biti po volji poljskoj vladi, da li će biti voljna uputiti svog opunomoćenika ili ne. Ona nam do sinoć nije uputila opunomoćenika, već nam je saćpila putem svog poklisara, da još uvijek razmatra pitanje, da li će biti i ukoliko će biti u stanju, da primi britanske prijedloge, i da će o tom izvjestiti Veliku Britaniju.

Kada se takvo nešto moće zahtjevati od njemaćkog Reicha i od njegovog državnog poglavara, i ako bi njemaćki Reich i njegov državni poglavar htjeli to trpjeti, onda njemaćki narod ne bi zaslućio drugo, već da se ukloni s politićke pozornice. All u tom pogledu razvili su se u meni u najvećoj mjeri. Moja ljubav za mir i moja beskrupna strpljivost ne smiju se shvatiti kao slabost i kukavićluk.

Zbog toga sam sinoć donio odluku i saćpio je britanskoj vladi, da ja u takvim prilikama ne mogu ući na strani poljske vlade na kakvu slobodnost, da s nama zapadne stvarne i ćbiljno razgovore. Na taj naćin ostali su ovi pokušaji pasredovanja bez uspjeha, jer je medjutim kao prvi odgovor na te prijedloge o posredovanju došla ĩrudnacija opća mobilizacija u Poljskoj, a kao daljnji odgovor došla su nova nastilja.

Zbog toga sam donio odluku, da s Poljskom govorim onako, kako Poljska govori s nama već više mjeseci. Ako sada državnici na zapadu izjave, da to ćira u njihove interese, onda ja mogu samo ćeliti takve izjave, ali one me ne mogu ni jedne sekunde ometati u izvršćenju moje dućnosti.

Zatim je govorio da Njemaćka nema nikakvih interesa na zapadu i da utvće na zapadu znaće njemaćku granicu za sva vremena.

Hitlerovi ciljevi i odluka

Naši ćiljevi, koje sam odlučio, jesu: 1. da se riješi pitanje Danziga, 2. da se riješi pitanje Koridora, 3. da se pobrine da u odnosima izmedju Njemaćke i Poljske nastupi pravednost, koji će osigurati miloljubivu saradnju.

Ja sam pri tome odlučio, da se borim sve dotle, dok se sadašnja poljska vlada ili koja druga poljska vlada pokuće voljno da izvede tu izmjenu u odnosima. Hoću da uklonim s njemaćke granice elemente nezlijevnosti, atmosferu stanovitih trajnih prilika, koje sliće na građanski rat. Hoću da se pobrinem, da na istoaćno granici stoji isto takav mir, kakav imamo i na drugim svojim granicama. Pri tome ću potrebne akcije izvesti tako, da one ne budu u protivstvu s onim, što sam već u Reichstagu objavio ostalom svijetu kao svoje prijedloge. Te ponude jesu: Ja ne ćelim ratovati protiv žena i djece. Dao sam nalog svom vojnikćom zrakoplovstvu, da svoje napadaće ogranići samo na vojnićke objekte. All, ako protivnik smatra, da mu time unaprijed dajem slobodne ruke, da sa svoje strane vodi borbu obrutnim metodama, onda će dobiti odgovor, od kojega će mu sve pristijesti.

Noćas je Poljska prvi put i uz sudjelovanje svoje redovne vojske ispallila ĩice na naše zemljište.

Poćev od 5.45 sati mi odgovaramo na pućanje pućanjem, od sada će se svaka bomba platiti bombom.

Tko se bori otrovom, otrovnim pilnovima, tko sam oćtupa od pravila humanog ratovanja, ne može ni od nas oćekivati drugo.

I ja ću tu borbu voditi sve dotle bez obzira na protiv koga ću je sve ĩmati voditi, dok ne bude zajamćena sigurnost Njemaćke i dok ne budu osigurana njezina prava.

Konaćno izjavljuje da će obuci sivu odoru i neće je skinuti dok ne pobijedi.

Prikaz sa engleske i francuske strane

Govor Chamberlaina u Donjem domu istog dana, kada su već njemaćki avioni bombardirali poljske gradove, kad se je Danzig proglašio sastavnim dijelom Njemaćke i kada je Hitler održao gore navedeni govor, t. j. 1. septembra, održao je predsjednik engleske vlade Chamberlain u parlamentu govor u kojem je rekao:

»Njemaćki kancelar uvukao je svijet u nevolju, da bi time posludio svojim bezmislenim ambicijama. Ja nemam namjere, da večeras mnogo kaćem. Vrijeme je sada za akciju više nego li za govor. Prije 18 mjeseci ja sam se molio, da odgovornost ne padne na mene, ako bi masa zemlja ĩmala rješavati o ratu. Āojim se, da ne bi bio kaćar, da tu odgovornost sada ĩbjećenem. Medjutim, što se tiće moje dućnosti, napominjem, da mi nijesmo propustili nikakva sredstva, da učinimo njemaćkoj vladi jasno, da smo mi odlučni, da joj se odupremo silom, ako ona bude nastojala, da upotrijebi ponovo silu na naćin, na koji ju je upotrijebila u prošlosti. Sada, kada su svi dokumenti objavljeni, mi ćemo pred sudom historije vidjeti, da odgovornost za ovu strasnu katastrofu leći na jednom ćovjeku. Sada raspoloćemo ćelokupnom korrespondenćom sa njemaćkom vladom u vidu »Bljega knjige«. Mislim, da nije potrebno, da se u pojedinih pozivima na te dokumente, koji već pripadaju historiji. Oni su savršeno jasno oznaćivali ćvrstovo, da je naš ćilj bio da pokućamo i da djetujemo na tome, da se pregovori izmedju Poljske i Njemaćke vode na bazi ravnopravnosti. Rješćenje bi oćevalo poljsku nezavisnost i osiguralo ĩnezno poštovanje putem medjunarodnog jantstva. Britanski poklisar u Berlinu izjavio je, da će britanska vlada bez ustanjeva ĩspuniti svoje obveze prema Poljskoj, ako se u ćetlodu sigurno oćedaju da će se obustaviti svaka agresivna ĩntinost i da će se njemaćke ćete povući iz Poljske. Vojnićki poloćaj Velike Britanije mnogo više obrubava nego god. 1914. Sv. sposobni ljudi od 18 do 40 godine slućit će vojku po propisima novog zakona. ĩma jedan stavać iz saoptćenja datiranog 30 kolovoza, koji bih ćitirao, jer on pokazuje, kako bi se sudar mogao ĩzbjeći, da je bila i najmanja želja njemaćke vlade, da postigne mirno rjenje. U tom dokumentu mi smo kazali: »Vlada Njegovog britanskog Velicćanstva potpuno uvjeda potrebu, da se ĩsto prije poćne s razgovorima i ona djetli zabrinutost Kancelarovu, koja proizilice iz shvaćnosti, da se dvojice mobilizirane vojske nalaze ĩcem u lice u neposrednoj blizini. U vezi s tim ona bi energićno poradila kod obiju strana, da ne vrše vojnićke pokrete za vrijeme pregovora. Vlada Njegovog britanskog Velicćanstva dobila bi takva uvjeravanja od poljske vlade, ako bi njemaćka vlada dala slićna uvjeravanja.

Na ovu brojavku dobili smo hitan odgovor poljske vlade 31 kolovoza. U tom odgovoru poljska se vlada izjavljuje spremnom, da na bazi reciprociteta jantiti, da se u slučaju pregovora ne će dogoditi, da poljske ćete povrijede granice njemaćkog Reicha, ako Njemaćci budu dali jantstva da ne će napasti Poljsku. Chamberlain u nastavku svojeg govora rekapitulira posljednje kritiće doćgadaje. Naroćito se osvrnuo na misterija u pogledu predaje Hitlerovih 16 toćaka poljskom poklisaru Lipskom. Chamberlain je ustanovio, da poljska vlada uoće nije ĩmala prilike saznanji, kakvi su joj uvjeti postavljeni, a kada je u ćetvrtak u pola noći poklisar Lipski došao u kancelarstvo von Ribbentrop mu je saćpio, da je sada sve prekasno, jer da postavljeni uvjeti, na koje Poljska uoće nije ĩmala odgovoriti, više ne vrijede.

Konaćno je Chamberlain izjavio, da su britanska i francuska vlada svojim poklisarima u Berlinu dale upute, da njemaćkoj vladi predaju za zajedniću francusko-britansku izjavu. U toj izjavi britanska i francuska vlada konstatiraju, da su tokom današnjeg prije poćneva primile izvještaje poljske vlade o prelazu njemaćkih ćeta na poljsko područje.

Evropa u ratnom vrtlogu

NASTAVAK SA 1. STRANE

je. Obje vlade konstatiraju, da je time njemačka vlada izvršila agresivan akt protiv Poljske, koji traži smjesta striktnu primjenu obveza Francuske i Velike Britanije, koje su se obvezale Poljskoj priskoćiti u pomoć.

Nota se završava riječima:

Ako njemačka vlada nije voljna smjesta dati vjerenje britanskoj vladi, da će obustaviti svaku daljnju agresivnu akciju protiv Poljske i povući četo s poljskog područja, ispunit će britanska i francuska vlada bezodgovorno obveze preuzete prema Poljskoj. U slučaju, da vlada Reicha uskrti davanje ove zadovoljstvenosti, dobili su francuski i britanski podizračni nalog, da smjesta zatraže svoje putnice.

Njemačkoj je dan za odgovor rok do 11 sati 3 rujna.

Oštre riječi pretsjednika francuske komore

Dne 2 rujna poslije podne na sjednici francuskoj parlamenta pretsjednik parlamenta Herriot održao je govor, u kojem je rekao i ovo:

»U ovom času punom uzbuđenja nisu potrebni dugi govori da bi se posvetila volja za jedinstvom, kojom su 20-godnja sva francuska srca. Poslije 20 godina nastojanja, koja nisu bila dovoljna da bi se utrlje pustoši prošlog geremanskog napadaja, nalazimo se svo pred novim iskušenjima. Najveća poredovana koja smo svjedočili sa zahvalnošću primili obdijeljena su. Poljska, za koju nas veće čitela prošlost, podnosi sada pod svojom legendarnom hrabrošću udarec učenog barbarstva. Upućujemo joj žive i bratske izraze naše solidarnosti. Vlada, koja je za glavnu točku svoga programa urela borbu protiv napadaja, vlada koja je još nedavno izjavila da hoće da pruži svoju pomoć svim zemljama, koje se boje za nezavisnost, potpisala je sa samim speccjalistom za napadaj pakt, koji je izazvao gnjušanje kod svih naših valjanog čovjeka. Francuska se pred opasnošću nalazi udignuta čela. Ona je dokazala svoju veliku strpljivost. Čak i u ovim časovima rebnje ona potječe, da pošto je radila za jedinstvo svih naroda nema protiv njih nikakvih neprjateljskih osjećaja. Njih su odvratili sam pojamunjam glasom izjavivši, a čitela komora stojeći sluša, da je britansko carstvo s Francuskom kao jedan čovjek, da su to jedno tijelo i jedna duša.

Govor pretsjednika francuske vlade

Iza pretsjednika komore govorio je pretsjednik vlade Daladier. On je rekao:

Još prije nekoliko dana bio je ugrožen mir njemačkim zahtjevima. Sve mirovoljubive snage okupile su se na saradnju, da bi spasile mir. Njemačka ih je pretvorila u nastavilo. Kriza je 31 kolovoza dosegla vrhunac. Kad je Velika Britanija nastojala, da Poljska primi načelo neposrednih pregovora, ministar Reicha odbio je saopćenje poljsko; ambasador pod izgovorom, da ovaj nije opunomoćen i da je Poljska odbila njemačke uvjete. To je neistina, pošto ti uvjeti Poljskoj nisu čak ni bili poznati. Komora jednodusno aplaudira priznanju, koje se oduje blagonaklonim uslugama pretsjednika Roosevelta u cilju održanja jedne konferencije i sprječavanja rata. Francuska je združila sve inicijative ove vrste.

Isto sam tako sretan, što mogu odati priznanje plemenitim naporima talijanske vlade. Ako napori oko održavanja mira ostanu bez uspjeha, oni će bar označiti, na kome je odgovornost. Poljska, žrtva napadaja, sigurna je u pomoć slobodnih ljudi. Ako se obnove nastojanja oko pomirenja, što smo ih činili prije početka ratničke geste, bili bi sretni, da se njima pridružimo. Ako se borbe obustave, ako se napadaje vrati u svoje granice, i ako budu mogli poći pregovori, francuska vlada će se truditi, da ih olakša. Ali vrijeme ne čeka. Francuska i Vel. Britanija ne bi mogle gledati uništenje prijateljskog naroda.

Napadaj protiv Poljske je novi nasilnički potihvat protiv Vel. Britanije i Francuske. Ne radi se ovdje o njemačko-poljskom sukobu. Ovdje je riječ o novom koraku hitlerovske diktature u podjarmljivanju Evrope i svijeta. Njemačko-poljski pakt postoji već nekoliko godina. Njemačka ne odijelja u njegovom otkazivanju. Ona se obvezuje, da čuva mir poslije njemačko-poljskog sukoba. Znamo mi već takovo obećanje. Fosilje ovakvih obećanja njemačke vojske uslo je u Beč, a što je bilo sa Schuschniggom? Bio je bačen u zatvor. Ne isti način Njemačka je postupala i prema Čehoslovačkoj. Oslobođenje Sudetskih Nijemaca, govorio je on, to su posljednji njemački zahtjevi. Tada je pokušao da baci odgovornost na žrtve, a gdje su odgovornosti napadaja? Nedavno je Hitler obećao da će poštivati pakt o nenapadanju s Poljskom. Kada je u pitanju Hitler onda treba voditi računa o djelima, a ne o njegovim riječima.

KRALJEV RODJENDAN

Nj. Vel. Kralj Petar II.

G. o. mi je naš mladi Kralj, neovisno to odina života. Obzirom na sadašnje prilike u svijetu ove je godine Kralj rođendan proslaviti u glavnom gradovima naše države. Iako i skromno. Otpale su uobičajene voj

ničke parade, povorke i svjetane priredbe. — Održala su se u svim crkama, kramorima i bogomoljama blagodarjenja za sretan život mladog Kralja.

Ova obljetnica Kraljevog rođenja proslavljena pod norijim, sravnijim izgledima za budućnost naše države. — Nedavno potpisani sporazum između pretsjednika vlade dra Cvetkovića i vode hrvatskog naroda dra Maheka otvara nove putere za zadovoljenje naroda i sredenost naših unutrašnjih prilika. Za devje godine Kralj Petar II. bit će punoljetan. Kroz to vrijeme tvoreći sporazuma provesti će sve miere u smislu narodnih težnja i potreba, pa će naš Kralj moći primi tišti i odgovornu dužnost vladara u novom i sretnom vremenu narodnog zadovoljstva, međusobnog bratstva i ljubavi.

Kralj Petar II sprema se za buduću izvršenu dužnost ozbiljno i zdušno. I kao dijete, a sada kao mladić proživljava svoj život put ozbiljnih iskustava, koja će mu u službi u vladavini dužnosti, do svoj narod pošteti od stradanja, pa da naša država bude puna napretka, blagostanja, zadovoljstva i sreće. U toj želji uzdičemo i mi svoje molitve: Bogu i klicemo:

Zivio Kralj Petar III!

Stalno smo ponavljali, da ćemo u slučaju napadaja ispuniti naše obveze prema Poljskoj. Poljska je postala predmet najnepravdnijeg i najstranijeg napadaja. Nisu Francuska i Velika Britanija narodi, koji mogu poreći svoj potpis.

Francuska i britanska načela trebaju priteći u pomoć Poljskoj. Ako njemačka vlada ne da garancije da će se povući, Francuska i Vel. Britanija ispunit će svoje obveze prema Poljskoj. Francuska, koja bi dopustila da se izvrši napadaj bila bi vrlo pretrcana, osamitena, diskreditirana, bez oslonca i ubrzo bi bila prepuštena najstranijem napadaju. S ta značica garancija za našu Alaciju, za našu Lorrainu, ako bi se tripio sadašnji napadaj? Poslije gačenja garancija Austriji, Čehoslovačkoj i Poljskoj, napadaje bi se odrenno protiv Francuske.

U našoj čestitosti ne gojimo nikakovu mržnju ni protiv kojega naroda u svijetu, a to ne bi bilo, ako bismo došli samo do jednog polupovjerenja mira. Mi bi tada bili samo jedan bijedni narod, doveden do propasti i ropstva. Tako misliti ne bi bilo francuski. Nisam ja taj koji je veličati rat. Ja sam se borio i jedinstavno ispunio svoju dužnost kao pošten čovjek. Makar naši vojnici odlave u svoje pukove, ni jedan od njih ne nosi u srcu mržnju prema njemačkom narodu. No svi su oni spremni da izvrše svoju zadaću. Mirovoljubivi su, ali spremni da dadu sve za obranu svoje domovine. Znamo oni dobro da je sam onstanak njihove domovine u pitanju. Nisu Francusci oni, koji bi se dali da osvoje neku zemlju. Kada se Francuzi dignu, onda to znači da ima svjest ugroženoga bnda.

Zatim je Daladier pozdravio strance, nastanjene na tlu Francuske, koji su kao dobrovoljci slobode stavili svoje živote u službu Francuske.

Odlučni momenat — Nastup ratnog stanja

U nedjelju 3 rujna u 11 sati 15 minuta Chamberlain je preko radija govorio ovo:

»Govorim vam iz moje kancelarije. Danas prije podne poklikas Velike Britanije predno je njemačkoj vladi konačno notu i izjavio, da će se Engleska, ako ne bude do 11 sati dobila uvjeravanja, da će njemačke čete biti povučene iz Poljske, nalaziti u ratnom stanju s Njemačkom. Možete zamisliti kakav je udarac za mene ova deklaracija. Dodajem, da je bilo moguće do posljednjeg časa riješiti pitanje mirnim putem, ali Hitler nije želio da čuje ni jedan predlog, koji mu je u tom smislu učinjen. Hitler je rekao, da je uputio predloge poljskoj vladi, ali ta njegova izjava je u suprotnosti sa istinom. Hitler nije čeka kako bi se poljska vlada mogla upoznati sa tim tobožnjim predlozima, nego je dao naredbu svojim četama, da osvoje Poljsku. Za nas više nema nikakvog izgleda da izbjegnemo sukob. Velika Britanija i Francuska sada će potpuno izvršiti svoje obveze. Mirne smo savjesti, da smo učinili sve, što je jedina zemlja mogla učiniti za održanje mira. Znamo, da će svaki od nas ispuniti svoju dužnost i izvršiti svoju ulogu hrabro i mirno. Za nas duboko su obrabrenje poslanice što ih dobivamo sa svih strana. Vlada je izradila plan kako bi se život nacije nastavio normalno u vrijeme rata. Neka vas Bog blagoslovi sve i neka obrani pravot.

Kad je poslije govorio u Donjem domu pozdravile su ga sirene u cijelom Londonu. U Donjem domu je pročitao notu, koju su engleski i francuski ambasadori u Berlinu u nedjelju 3 rujna pre-

dali njemačkom ministarstvu vanjskih poslova, a u kojoj su tražili da im se do 11 sati dade odgovor, da li je njemačka vlada da obustavi operacije protiv Poljske i da se pregovornica urede sporna pitanja. Zatim je nastavio:

»Pošto mi nismo do određenoga časa, ni do sada primili nikakav odgovor, ova zemlja nalazi se u ratnom stanju s Njemačkom. Mogu izvijestiti parlament, da prema sporazumima postignutim između britanske i francuske vlade, francuski ambasador u Berlinu u ovom trenutku poduzima sličan korak, koji također traži odgovor od određenoga časa. Služni čim upućen je o tome, kako su planovi britanske vlade i on zrak, da smo mi spremni. Ovak je dan gozrak za nas sve, ali je najgori za mene. Za sve vrijeme svega javnog života, radilo sam na tome, da mi ne bismo bili uvoćeni u propast. Sad mislim samo na jednu stvar, to jest, da se svim silama predam radu, da naša stvar pobijedi. Ne znam. Mo mi je još sudjeno, ali želim živjeti dotle, dok ne vidim, da je nacional-socijalizam uništen i da je sloboda na svijetu ponovno uspostavljena.

Od tog časa Engleska se nalazi u ratu s Njemačkom. Tog istog dana francuski ambasador u Berlinu obavijestio je njemačkog ministra vanjskih poslova da od 5 sati poslije podne Francuska počinje provoditi mjere, koje proističu iz njemačkih obaveza prema Poljskoj.

Ratne operacije

Njemačka vojska prodire u Poljsku. Prema njemačkim izvještajima odrezali su poljsku vojsku u koridoru, zarobili mnogo vojnika i zauzeli neke gradove naročito poznato poljsko svetište Czenstochowu, a zauzeli također i Krakov. Više napadaja iz zraka učinili su na Varšavu i druge gradove, tako da se Nijemci smatraju gospodarima zračnog poljskog prostora. Poljska vojska daje Nijemcima oštar otpor, a naročito se ističe poljska konjica.

Engleska aviacija bombardirala je brodogradilišta i brodove na ušću njemačkih rijeka. Na 200 milja od obale potopljen engleski parobrod »Athens«, na kojem je bilo oko 1400 putnika. Kanadijana i Amerikana, koji su se iz Engleske vraćali kući. Putnici su skoro svi spašeni osim onih koji su se nalazili u blizini eksplozije. Englezi izvještavaju da je parobrod potopljen od njemačke podmornice, a Nijemci to niču. — Englezi će prebaciti u Francusku 33 motoriziranih divizija da sa Francuzima krenu na njemačku utvrđenu liniju. Djelovanje je već počelo, ali su izvještaji dosta opretni.

Držanje Italije

Pretsjednik talijanske vlade u cijelom ovom sukobu nastojao je da se rat riješi mirnim putem. Ali kad su već počele ratne operacije Italija i nadalje izjavivši, da će najbolje poslužiti svojoj ideji mira time što neće poduzimati ratne inicijative, ali je u potpunosti spreman. Otpuzuje Engleska, što nije spriječila da se rat lokalizira. Simptomatično je da je Italija otvorila svoju granicu prema Francuskoj. Novine javljaju da će otploviti talijanski parobrod »Rex« u Ameriku, što se smatra kao znak da će Italija i nadalje ostati po strani. U Italiju dolazi francuska komisija radi vođenja trgovačkih pregovora.

Italija i Albanija

U Tirani, glavnom gradu Albanije, bio je talijanski ministar vanjskih poslova i već Mussolinijevo gov. Ciano, koji je tamozvečano otvorio novi vodovod. Nakon toga

Neutralnost Jugoslavije

Mnoge države, među njima i Španjolska, izjavile su da u ovom ratu ostanu neutralne. Naša vlada izdala je ovo službeno saopćenje:

»Sudbomski događaji, koji se sada odigravaju u svijetu, nameću kraljevskoj vladi dužnost, da i dalje ostane dosljedna politici, koju je Jugoslavija odlučno provodila za posljednjih pet godina kraljevskog namjensništva negujući blizilju prijateljske odnose sa svim velikim silama, promičući postojeće dobre odnose sa svim susjedima i ostajući neutralna u sukobima, u kojima nisu tangirani njezina nezavisnost i njezina cjelovitost. Kraljevska vlada je duboko uvjerenja, da će tako najbolje i dalje služiti ne samo životnim interesima naroda i države, već da će takvim svojim stanovalstvenim u mnogome uprinijeti ponovnom vraćanju smirenja među narodima. U protivnom ova se svota politika kraljevska vlada računala u ovim teškim vremenima na bezrezervnu potporu cjelokupnog naroda Beograd, 4 rujna 1939 godine.

ITALIJA I JUGOSLAVIJA U PRIKAZU BELGIJSKOG LISTA

Belgijski list »Metropole«, koji izlazi u Anversu donio je podulji članak pod naslovom »Italija i Jugoslavija«. U članku konstatira, da su Hrvati, Srbi i Slovenci, veliki nacionalisti i ovdajni narodi, koji u nekim u svojoj domovini traže za sebe slobodu prema nubičnima svojim susjedima. Dalje kaže, da je Italija od 1934 vidjela da ima mnogo interesa, da uze u susjed na drugoj obali Jadrana predstavlja jaku državu. List prikazuje kako je čisto do beogradskih sporazuma između Italije i Jugoslavije pa kaže: »Uklonjena u sukobu onoga iz Srednje Evrope Italija se nije otkrvala da utvrdi, da balkanski otkrvali predstavlja jedan od stozera njezove politike.« Nakon daljnjih konstatacija u tom smislu list piše, da na prvi pogled iznenađuju. Sto jugoslavenske državnike, čim se, usu izumirili ni okpacija Albanije, ni Mussolinijeve tvrdnje u talijanskoj premoći na Jadranskom ni fašistički dinamizam na Balkanu. List pri koncu kaže, da je teško razumjeti ovu situaciju, ako ne pomislimo, da sporazum između Rima i Beograda sadržaje ozbiljnu kompenzaciju u korist Jugoslavije. Prikazujući sadašnje odnose na Jadranskom kaže, da se može organizirati na stanoviti temelju usporedna politika između Italije i Jugoslavije uz opasku, da je Mussolinijevim držanjem i svojim izjavama priznava preddominaciju Jugoslavije na Balkanu.

je pregledao javne radove, koji se sada izvode u Albaniji, osobito pak veliki olimpijski stadion, koji se gradi u Tirani. Nakon toga je odošlo u Drač, gdje je pregledao nacete za poboljšanje stanja poljoprivrede u okolici Drača i u drugom albanskom području. Ti naceti predviđaju melioraciju 250.000 hektara zemlje, na koju bi se naselilo selštvo, koji nemaju svoje vlastite zemlje. Ubeđeno je u Draču prisustvovao polaganju temeljnog kamena za vodovod, što za erađe Talijani u Albaniji. Taj će vodovod opskrbljivati vodom, sam Drač i mesta ne pruži 12 km dugacko.

Legija Čeha i Slovaka

U Poljskoj se organizira dobrovoljačka legija Čeha i Slovaka od čehoslovačkih izbjeglica. Ona ulazi u sastav poljske vojske, a njezin je komandant general Prhala. On je preko radija pozvao Čeha i Slovake da se prijavu u legiju za borbu protiv Njemačke. Bivši pretsjednik Čehoslovačke republike Beneš poslao je brozav Chamberlainu u kojemu izjavivši da se Česi i Slovaci smatraju u ratu sa Njemačkom.

Dnevnik u Italiji samo na 4 strane

Trst, sept. 1939. — Da se omeći potrošnja celuloze u papirnatim budo od 9 septembra dnevnik izhajati samo na 4 strane.

UPOZORENJE

Glasom najnovijih propisa o zaposilvanju, koji stupaju na snagu 1. siječnja 1940. nijedan jugoslavenski državljani, koji ne bude imao propisnu poslovnu knjigu neće ni u kom slučaju moći biti uposlen.

Strani državljani, ako hoće da dobiju u Jugoslaviji zaposlenje moraju imati »dozvolu zaposlenja« (kartu zanimanja).

Upozorujemo stoga sve Istrane da se na vrijeme pobrinu za spomenute isprave i da ne čekaju zadnji čas. Ako su već jugoslavenski državljani neka od nadležnih vlasti zatraže poslovnu knjigu, a ako još jugoslavenski državljanstva nemaju, da se odmah pobrinu da dobiju »dozvolu zaposlenja« (kartu zanimanja).

JADRANSKI MIR

Pod gornjim naslovom napisao je u tršćanskom »Il Piccolo« direktor lista Rino Alessi nar dana prije objave rata članak o odnosima Italije i Jugoslavije. U njemu veli da je Jadran najmirniji dio Evrope, dok prije, kad je Društvo naroda bilo na vrhuncu svoje moći, bilo je izloženo opasnosti rata. Jadran je postao jezerom talijansko-jugoslavenskog mira. Clankar piše:

Talijansko-jugoslavensko prijateljstvo nije niklo u stanju dovesti u pitanje, jer to prijateljstvo postignuto prije skoro 4 godine, ubrzo je dozrelo i razvilo se tako da je ulativito dubokog korijena kod ova dva jadranska naroda i postalo jednom potrebnom, koja može da pobjedonosno izdrži svaku eventualnost. Oni koji još i danas pokušavaju preoklebatu ove odnose, i Italiju prestavit kao neprijatelja Jugoslavije, ne mogu ni u kojem slučaju uspijeti u toj već starijoj i otrcanoj igri. Svi takvi manevri moraju propasti jer kako se vidjelo talijansko-jugoslavensko prijateljstvo i saradnju nisu pokolebali ni Anschluss ni događaji u septembru prošle godine ni talijanska okupacija Albanije i to je razočaralo one koji su se događajima htjeli prikazivati kao neku opasnost za integritet i jedinstvo jugoslavenske države i kao povod za slabljenje jadranskog mira. Taj mir je postavljen na čvrstom temelju pa će bez obzira na to kako će se u idućih nekoliko dana razvijati evropski događaji on moći odoliti svakom iznenađenju, koje bi se pojavilo bilo u Baimetama, ili u kakvoj neočekivanoj diplomatskoj igri. Podloga je jadranskoj miru, kaže Alessi, u sljedećem:

1. zajednički vojni i ekonomski interesi na Jadrana, koje Italija ne mora poticati, jer njene obale se nalaze i na drugom morinu, dok su ti interesi bitni za Jugoslaviju, čije je plućne ovo more. 2. Potreba da ovi interesi ne budu podvrgnuti brzi vanjadranski sila, i da bude isključeno svako ukrašavanje interesa, jer bi se sila htjele da Jadran bude kakav je prije bio, t. j. da se politički i strateški veže sa Sredozemnom morem i tako podvrgne svim posljedicama borbe, koja se vodila i vodit će se za tuđu preodmoćna koju Italija više ne dopušta i imade dovoljno snage da to sprječava. 3. Teritorijalna stabilnost i politička sigurnost kopnene granice, koja je nakon pada austrijskog Zengovera vezana u Albaniju postala naravno od svih naroda evropskih država i sigurnost političkih granica, da i u ova postojna neravnina vladajućih Jugoslavije i to na način kao što im vedna evropska sila ne prete jadranskog mira to znači.

Italijani u inozemstvu

Velika italijanska dijaspora revija »L'Espresso« Italijana je prenela dne 3. septembra članak o značaju dijaspora Roberta Cantalera o Italijani u inozemstvu i o tome u raznim delovima podataka. Sveukupno italijanski seljenici je sledeće:

Table with columns: Continent, Country, Population. Includes Europe (18,700), Asia (913), Africa (25), Oceania (37,000), and America (1,700).

ODGODJENA PROSLAVA OKUPACIJE RIJEKE

Trst, septembra. Prema naredjenju generalnog sekretara fašističke stranke, odgadjaju se na neodređeno vrijeme svečanosti, koje su bile zakazane prilikom proslave 20-godišnjice okupacije Rijeke.

V LANDOLU ZGORELO 6 KMETIJI

Štiringdeset oseb brez strehe — Škoda gre v stotisocē

Postojna, 31. avgusta 1939. — Strašen požar je večerj upetel velik del vasi Landol pri Postojni in napravil velik škodo, ki je ocenjena na približno pet milijona lir. Požar je uničil šest kmetija, in štiringdeset oseb je ostalo na ta način brez strehe in brez sredstev. Ogenj je nastal jutraj okoli 11,30 in takoj nato so pričeli biti plat zvona in klicati ljudi na pomoč. Iz hiše, ki nosi štirelo 6, v neposredni bližini cerkve, se je dvigal visoko pod nebo ogromen stolp dima in zabljev. Takoj so vsi spoznali, da grozi požar z uničitvijo cele vasi, ker je gorela hiša sred Landola. Poleg tega so skoro vse strehe krile s slamo. Vsi pripadniki su sa z vso mrazilno brzino lotili reševanja vsega imetja, orodja, pohištva, živil, živine itd. Toda požar se je razširil kot blisk na vse strani, ker je pihal veter in tako je bilo v teku pol ur 6 postoplj, lepih kmetičkih domov, v ognju, in se spreminilo s naglico v eno samo pogorišče. Ogenj je napravil neznožno vročino, kar je celo oteževalo vsako reševanje v neposredni bližini. V naglici so bili alarmirani gasilci v Hruševju, Postojni, Studencem, ki so skupno s karabinerji takoj prihitali na kraj nesreče. Toda na gašenje skoro ni bilo misliti ker so bile hiše že vse v plamenu. Akecija se je omejevala le na reševanje in na omejitve požara. Poleg stanovanjskih hiš je požar uničil tudi senike in lope, ki so bile v bližini. Pogled na požar je bil strašen. Več sto ljudi je pomagalo pri reševanju kolikor se je dalo in brez moči gledalo, kako ogenj požira delo njihovih rok, ki je bilo tako teško pripravano. Svedca so takoj političari tudi poklene gasilce iz Trsta. — Kakor smo omenili, požar se je pojavil v hiši tik cerkve, ki je bila samo 10 m oddaljena od poročnice. Po prvih informacijah se niso mogli prvotno, kaj je povzročilo požar. Ogenj je najprej zajel stanovanjsko hišo in se je potem razširil z neverjetno naglico na senik od tu pa za lopo, kjer je bilo spravljeno orodje in mnogo lesa. V manj kakor petih minutah je hiša postala en sam veliki zabljev. Močan veter je katastrofo silno povečal, ter je gorje bilke, s senika raznesel na druge stabe Streva v nesreči je bila, da je veter pihal od severovzhoda t. j. proti Hruševju, in je tako nosil iskre na periferijo vasi, sicer bi nesreča bila še strašnejša in bi gotovo ne ostala od Landola niti ena hiša cela. Hiše so v tem delu vasi oddaljene ena od druge 50 m, pa kljub temu ni nicesar pomagalo, da se ne bi ogenj razširil. Iz Trsta je prišlo 30 gasilcov, ki so skupno z ostalimi omejitvi požar na šest postoplj Težave so bile tudi z vodo ker je v bližini ni bilo veliko. Vodo so zajemali iz treh vodnjakov in jo dovajali v bližino s pomočjo sesalk. Ko so bili vodnjaki izčerpani, so morali iz Trsta policajski avtocesterno z zmogljivostjo 35 lit v toka. Ta je potem zajemala vodo iz potoke. Kljub temu je požar uničil vsega. Iz vsega tega je razvidno, kakšne težave so imeli gasilci. Požar je bil najhušji kasno popoldnan, ko je požar zajel velike koline lesa, ki so bile v postopljih in seno. Ob 11. zvečer pa je bilo že vse pogaseno, le tu pa tam je kak osamljen plamen razsvetljeval pogorišče. Od stavb so stali pokonci le glavni lidovi, vse drugo je zgorelo. Okrog njih so se z bolestjo zbirale družine, ki jim je vse bilo v telu kratkih ur uničeno. Le malo njih je kaj rešilo. Velika brzina s katero se je razširil požar, je omenogolna, da bi ljudje resili še pravočasno svoje imetje, kajti večina njih je bila na polju ali kaj drugje za delom in predno so se mogli vrniti je že požar uničil vse. Na vrhu kljub katastrofi, ki je prišla s tako naglico, ni bilo človeških žrtev. — Ostalo pa je štiringdeset oseb brez vsakih sredstev na cesti. Škoda znaša po prvih cenitvah okoli 500.000 lir, ki je samo delno pokrita z zavarovalnino. — Uničeno je 2500 stotov senna, 500 stotov žita, vse gospodarsko orodje, vozovi, poljedeljski stroji, pohištvo itd. Mnogo je tudi poškovanega sadnega drevoja zaradi vročine. Oškodovani so sledili posestniki: Matej Kontelj hišna številka 6 za 70.000 lir, Pavel Marinič št. 5 za 40.000, Josip Bole št. 44 za 50.000, Andrej Dolac št. 4 za 70.000, Josip Sturm št. 3 za 50.000 lir, Ivan Simončić št. 3 za 120.000 lir. Prizadele družine so značajat sprejeli pod krov sosedje. Uspejo jim je rešiti samo živino, lo tri prašiče je rešil Josip Bole, s pridelanimi sobstvom su prebivalstvo. Mnogo njih je od daleč prišlo gledat požar, ki je v noči nudil strašno sliko.

nosil iskre na periferijo vasi, sicer bi nesreča bila še strašnejša in bi gotovo ne ostala od Landola niti ena hiša cela. Hiše so v tem delu vasi oddaljene ena od druge 50 m, pa kljub temu ni nicesar pomagalo, da se ne bi ogenj razširil. Iz Trsta je prišlo 30 gasilcov, ki so skupno z ostalimi omejitvi požar na šest postoplj Težave so bile tudi z vodo ker je v bližini ni bilo veliko. Vodo so zajemali iz treh vodnjakov in jo dovajali v bližino s pomočjo sesalk. Ko so bili vodnjaki izčerpani, so morali iz Trsta policajski avtocesterno z zmogljivostjo 35 lit v toka. Ta je potem zajemala vodo iz potoke. Kljub temu je požar uničil vsega. Iz vsega tega je razvidno, kakšne težave so imeli gasilci. Požar je bil najhušji kasno popoldnan, ko je požar zajel velike koline lesa, ki so bile v postopljih in seno. Ob 11. zvečer pa je bilo že vse pogaseno, le tu pa tam je kak osamljen plamen razsvetljeval pogorišče. Od stavb so stali pokonci le glavni lidovi, vse drugo je zgorelo. Okrog njih so se z bolestjo zbirale družine, ki jim je vse bilo v telu kratkih ur uničeno. Le malo njih je kaj rešilo. Velika brzina s katero se je razširil požar, je omenogolna, da bi ljudje resili še pravočasno svoje imetje, kajti večina njih je bila na polju ali kaj drugje za delom in predno so se mogli vrniti je že požar uničil vse. Na vrhu kljub katastrofi, ki je prišla s tako naglico, ni bilo človeških žrtev. — Ostalo pa je štiringdeset oseb brez vsakih sredstev na cesti. Škoda znaša po prvih cenitvah okoli 500.000 lir, ki je samo delno pokrita z zavarovalnino. — Uničeno je 2500 stotov senna, 500 stotov žita, vse gospodarsko orodje, vozovi, poljedeljski stroji, pohištvo itd. Mnogo je tudi poškovanega sadnega drevoja zaradi vročine. Oškodovani so sledili posestniki: Matej Kontelj hišna številka 6 za 70.000 lir, Pavel Marinič št. 5 za 40.000, Josip Bole št. 44 za 50.000, Andrej Dolac št. 4 za 70.000, Josip Sturm št. 3 za 50.000 lir, Ivan Simončić št. 3 za 120.000 lir. Prizadele družine so značajat sprejeli pod krov sosedje. Uspejo jim je rešiti samo živino, lo tri prašiče je rešil Josip Bole, s pridelanimi sobstvom su prebivalstvo. Mnogo njih je od daleč prišlo gledat požar, ki je v noči nudil strašno sliko.

UKINUĆE PAROBRODARSKIH LINIJA

Trst. — Radi medunarodnog postojanja ministarstvo saobraćaja uklinulo je oko 25 parobrodarskih pruga, koje su uvelomno šle iz Trsta po Jadranskom moru i u inozemstvo, te prekoneanske pruge. Ukinute su takodjer i kraće linije parobroda obalne plovidbe. Podržavaju se samo ove pruge: 1. Pruga Rijeka—Genova—Marselj—Valencija, sedmično, ali se ograničava samo na put od Rijeke do Palerma. 2. Pruga Trst—Ižula—Piran—Umag—Poreč, dnevno. 3. Pruga Venecija—Zadar—Albanija—Brindisi, sedmično. 4. Pruga Rijeka—Kvarnerski otoc—Rijeka—Lastovo, sedmično, ograničava se na put Rijeka—Zadar—Lastovo.

Ograničenje potroška mesa

Pula. — Ove sedmice stupila je na snagu odredba ministarstva korporacija, kojom se zabranjuje prodaja mesa i mesnih proizvoda u četvrtak i petak. U ova dva dana u sedmici ne smije se kuhati ni posluživati mesnato jelo u restoracijama, gostionicama, hotelima, klubovima, vagonima restoranima ni drugdje.

Vlasti su objavile, da imade dovoljno hrane opće potrebe kao brašna, pašte, šećera i riže, i da su se izdale odredbe o ograničenom potrošku jedino iz razloga opreznosti, kako se ne bi prevučio i nekoprino trošilo. Uza sve to pučanstvo, ono imućnije, koje imade sredstava, nastojati da se snabijde im većom količinom. Ovdajšnje novine napadaju takove skupljače hrane, jer da time remete normalni tok trgovine pa nastaje pomanjkanje pojedinih artikala tako da ih siromašniji ne mogu kupiti. Očekuje se da će vlasti poduzeti oštre mjere proti onima, koji prodaju ili kupuju živine namirnice u većoj količini od dnevne potrebe.

OGRAIČENJE AUTOMOBILSKOG PROMETA

Trst. — Osim ograničenja železničkog i parobrodarskog saobraćaja radi šteditje benzina i nafte i pogonskog ulja ograničuje se i promet automobilima. Zadržana je u mjestima gdje nema drugog saobraćaja samo jedna pruga autobusom. Privatni saobraćaj automobilima i autotaksima je zabranjen.

ZABRANA KAVE

Trst. — Sa 1. rujna zabranjeno je prodavanje kave u zrnu ili u tekućini po cijelji Italiji. Trgovci koji imaju više od 25 kg moraju prijaviti vlastima i ta će kava biti blokirana za vojsku, a koji imaju manje od 25 kg, moraju je uz određene cijene predati pokrajinskim korporativnim vijećima za bolnice, školstva, oporavilišta i skloništa.

Kavane i trgovci mogu držati kavine surrogate (frank), ali svaki paketik mora biti objeljen fiskalnom ceduljicom. Oni mogu držati otvorena najviše 3 paketika od 10 deka svaki, kako se ne bi mjesta surrogata prodavala odnosno točila prava kava.

Teška avtobusna nesreća

Trst, septembra 1939. — Dne 3. t. m. se je zgodila u bližini Sesijana teška avtobusna nesreća. Avtobus u kojem je bilo 50 reških izletnikov »Dopolavora« se je zaletel v avtomobil nekoga zdravca iz Vidana. Nakon pišole list je preokret avtobus, 33-letni Anton Furkan, ki je misli, da je ovinek krašji. Dopolavoristi so bili namenjene v Sallice na neko pridelitve. Avtobus je močno poškodoval avtomobil, zadel na desni strani ceste ob steno, nato je na levi strani preblil ograjo in padel v prepad, kjer je ostal z motorjem mazdol. Obveščena je bila takoj bolnišnica v Tržiču. S privatnimi avtomobili in avtomobil rešine postaje je bilo prepeljana v Tržič 23 ranjenecv med temu je 12 teško ranjenih, ostali ranjeneci so po prvi pomoči odšli iz bolnišnice. Pet ranjenecv pa je odpeljala tržaška rešilna postaja v Trst. Posebno teško ranjeni so: 3-letni Ezio Sicher, 54-letni Ivan Smokvina, 48-letni Leonhard Meršič, 42-letna Ana Karič iz Opatije in 45-letni Joahim Fossa.

PRISVOJIL SI JE 31.000 LIR.

Trst, septembra 1939. — Posestnica Bianca de Bacco je javila oblastem, da si je njen hišnik Gaston Stopar, star 45 let, prisvojil 31.000 lir, ki jih je pobral pri najemniku za najemnine njene hiše za mesec januar. Oblasti so takoj aretirale Stoparja, ki je kaznivo dejanje takoj priznal. Rekel je, da si je prilastil denar, da bi pokrtil stare dolgove in da bi ostalo uporabil za zdravljenje, ker je bolan.

RIJANJE ZATVARANJE LOKALA

Trst. — Svi javni lokali: gostionice, restoracije, bifeji i barovi moru biti otvoreni najdulje do 11 sati

DROBIŽ

Ješane. — V ješlanski cerkvi je imel svojo prvo sveto daritev domaćin Alojz Kristan, ki je dovršil študije v Benetkah in bil posvećen za mašnika v reški stolni cerkvi.

Lokev. — 18-letnemu Antonu Marvriču, soferu velike mekarske, so v Trstu neznanzi zilkojci pobrali vse dokumente iz avtomobila.

Lonjer. — 30-letni zidar Karl Lavrenčić iz Lonjerja, je naznanil oblastem Čeha Gastona, kateremu je posodil kole in nekaj denarja, da bi mu dobil stalne službe, kakor mu je objubljal. Ker ni dobil nazaj koleca in še manj službe, ga je ovađil.

Idrija. — V začetku avgusta je umrla Marija Likarjeva, mati župnikov Ludvika in Petra, ki pastirujeta v Gorah. Bila je stara 82 let. Sožalje!

Marezige. — Težak kamen je padel na nogo 6-letnemu Teodorju Jermanu, ko se je igral. V bolnišnici bo ostal 4 tedne.

Rakalji. — Ovamo je stigla vijest iz raškog rudokopa, da je tamo prisjungev od vagona Renato Matelli sin Martin, 27 godina star, koji je već dugo vremena otišao tamo na rad.

Postojna. — Pred tržaškim sodišćem je bil obsojen Ivan Achille, star 43 let doma iz Postojne na 3 leta in 4 mesecv zaporu, ker je lamsko leto teško ranil Danila Zafreda, s katerim je bil navržljivo zaradi politike. Dejanje je izvršil v popolni pijanosti poleg tega pa je še razsajal po gostilnah in kavarnah.

Prosek. — Zaradi slabe ceste sta se prevrnila 40-letni Pertot Josip in njegov 17-letni sin Ladislav, ko sta se penjala na motornom kolecu proti Trstu. Zaradi dobljenih ran se bosta morala zdraviti 4 tedne.

Rihemberg. — Tatovi so vdrli v stanovanje Franca Vidmarja, starega 39 let, stanovojeca v Cvetrovu. Odmeheli so mu 850 lir, ki jih je imel v škrinjici pod posteljo. Karabinerji se niso izsledili tatov.

Rijeka. — U nedjelju su na Rijeci održana veslačka klubova izmedju Rijeke i Sušaka. Start je bio od Kantrida, a cilj kod veslačkog kluba Linea. Pobjedo je sušacki veslački klub »Jadran« u odličnom vremenu od 6, 16.

Trst. — Sodišću je bil predan S. Zagar star 27 let, ker je v obć gozdu Iгора imenovanem posekal drvo. Poleg tega je bila denuncirana tud njegova mati, ki je stražnik, ko je zapisovale sinove podatke, teško ozmorjala.

Trst. — Ze dolgo časa je prizadeval obistven velike težave Marij Martelane, ki je bil zaradi tatvin in ropov zelo slabo zapisan. Pretekli teđen je hotel zopet izvršiti rop, ki se pa mu ni posrećil, kajti po tuđi borbi se bil prijet in predan karabinerjem.

Trst. — Policija je aretirala prodajala sadja Ivana Sakšida, ki je ranil s ostrim nožem dečka, ker mu je ukradeno eno breskev. Sakšida bo zaradi tega kaznovan.

Trst. — Umrli so: Renčelj por. Mančini Alojzja 35, Gregorčič por. Zupančič Ana 40, Konjedic por. Valencić Ljuba 54, Bitežnik Marij 37, Simić vd. Pavlečić Cecilija 83, Ukmar vd. Ukmar Ana 59 let.

Trst. — Zaradi napetoga položaja so tud v mestu pričeli z obsežnim poskuski z zatemitvijo in drugim sredstvi protivletalske obrambe.

Trst. — Zaradi kaljenja noćnega mira in zoperstavljanja oblastem je bil kaznovan 35-letni Peter Zubčić na 8 mesecv zaporu.

Trst. — Pred apelacijskim sodišćem je bila znižana kazni Jermanu Branku, ki ga je okrajno sodišće obsođilo na 2 leti jeće in 1600 lir den. kazni zaradi tatvine, na 8 mesecv zaporu in 800 lir denarne kazni.

Trst. — Zaradi zoperstavljanja oblastem, uporabe sile, pijanosti in zmerjanja sta bila aretirana Josip German, star 26 let in Ivan Puntar star 39 let.

Trst. — Umrli so: Brice vd. Janković Marija 80, Paveska Ana 42, Regent Josi 49, Košar Franc 67, Marc Silvana 4, Gerđol Ivan 67, Černe por. Lisl Frančiška 76.

Trst. — 32-letnemu Travnu Marcelu je padel na nogo težak kalup iz litoga železa. V bolnišnici bo ostal 10 dni.

Trst. — Tatovi so obiskali stanovanje Josipine Štoka in ji odneli nekaj objekte.

Trst. — Pod avtomobil je prišel 33-letni kurjač Ivan Valentičić. Njegovo stanje je nevarmo, ker si je preblil lobjano. Ugotovili so, da je sam kriv svoje nesreće, ker je bil pijan.

DRŽAVLJANSTVO ZA MOLITELJE IZ BANOVINE HRVATSKE

Važno saopćenje! Molbe za državljanstvo, koje su bile podnete iz područja koje sada pripada banovini Hrvatskoj ne rješavaju više u Beogradu nego na Banskou upravu u Zagrebu...

Emigranti i članovi društava »Istra« iz Zagreba, ITG iz Karlovice, Istra iz Broda, Istra iz Osijeka, Istra iz Susaka i Istra iz Šplita neka se obraćaju odsadu u pogledu državljanstva u Zagrebu.

Molbe za oprost od taksa za sticanje državljanstva i molbe za državljanstvo, neka emigranti iz područja Banovine Hrvatske upućuju odsadu na Banskou upravu u Zagrebu.

Savez ne može više do požuri u Beogradu rješavanje nične molbe za državljanstvo iz krajeva Banovine Hrvatske.

Iz kancelarije Saveznog vodstva.

PREJELI SMO V OCENO

»Zora«. časopis za družabno kulturo in izobrazbu. Stev. 4. Sarajevo. Vsebitni: Bratko Krefti: »O kmečkih puntih«. — Tone Seliskar: »Obup« (pesem). — Jože Kranjc: »Imel sem tajnika« (novela). — Marjan Telatko: »Sonak Križantem«. Malomeščanska kronika v petih delanjih. — Kulturni obzornik: Maksim Gorki: »Poljctice«. (Mar.) »Pregled«. Slovenija i Slovenci. Nove knjige. — Društveni vestnik. — Drobiz: zvaniki in notranji. Rizba: Danko Ozmo: »Glava starke«. — »Mornar«, poučni i zabavni list za pomorski svet, br. 9, Susak. Sadržaj: Mornar: Zivio Kralji! Sedam pitanja. Zavietna breskva na Ceru. Prije 25 godina. Dundo Simo: Galetunski razgovori. R. K. J.: Zarobljeni Galeb. R.: Emdan san spava jednog kopobara Istravina koji je pao u more. Tajna ledenog Oceana. R.: Brod na kome su zarobljeni metalni predmeti posadi. R.: Protiv santa nastupili su stražarski brodovi u proljeće dužnost. R.: Od čega moru boja? R.: Postanak New Yorka. Odgovori na sedam pitanja. Buran život čuvenog moreplovca sir Walthera Raleigha.

MIRKO POLIĆ DIRIGENT DEOGRADSKIE OPERE

Beograd, septembra. — Beogradska opera bila je došla u težak položaj poslije opuštanja prvog dirigenta Kripta. Sada je ovo pitanje sretno riješeno na taj način, da je za prviz dirigena angažiran dosadašnji dirigent Lubljanska opere g. Mirko Polić, koji je već stigao u Beograd.

Julijska Krajina najsigurniji kraj

Beogradska »Politika« od 4. o. m. pod naslovom »Mir i blagodatkivi stav Rimaspice o utisku, koji se u Italiji učinila vijest o obavrti rata je istuče zadovoljstvo što su zaručene strane prihvatile, da se u ratu uzdi, e od bombardovanja otvorenih gradova, pa u pogledu evakuacije pučanstva severne Italije vidi:

»Dveca iz velikih gradova gornje Italije prečicu se u Julijsku Krajina, jer se smatra da je ova oblast najbolje zaštićena od svjetlova i iznenadna. Za smještanje ove dvoce uzete su školske zgrade i razni hoteli.

IZ REDAKCIJE »MALOG ISTRANINA«

Radi nepredviđenih razloga prvi broj »Malog Istranina« u ovoj školskoj godini izći će nekoliko dana kasnije.

LADO BOŽIČ:

TO IN ONO IZ IDRJE

Idrjska dolina je znana borih štiri sto petdeset let, dobo torej, kar daje svetu neizčerpne zaklade svoje zemlje. Nihce pa ne poseže nazaj v dobo pred odkritjem rudnika, v one case, ki so nam pravzaprav nedostopni, ko kraj se ni imel svojega današnjega imena, ko se ni bil posejlen ocirama, ce je bil posejlen pa ni znano kdo so bili njegovi prebivalci.

Za nas je važno vprašanje kdo je prvi bival v idrjski dolini in kdo je dal naš reki ime Idrjica. Iz tega imena bi pravzaprav morali sklepati na obrežne prebivalce. Toda nejmas je pogled nazaj, vse pokriva temna odeja preteklosti. Karkoli bi dejali, vse bi bilo samo uganjanje, kajti zgodovina molči o naših krajih in njegovih prebivalcih, pa tudi jezikoslovna znanost ne zna razložiti izvora imena Idrjice, ki je dala poznejše ime tudi kraju.

Izvor imena Idrjica Samo eno je gotovo, da ime ni slovenskega izvora. Razne izpeljave iz besede vidra v vidraga (vidran) in podobno ne drže, četudi je bilo v reki še v najvejših casih res mnogo vider in bi se kraj po njih moral imenovati Vidrija. Slovenci smo se naselili v tem kraju naj v sedmih stoletih in smo prevzeli tudi rečno imena, ki so ostala od prejšnjih prebivalcev. Če bi reko krstili Slovenci, bi pomenilo, da nobeno drugo

VIJESTI IZ DOMOVINE

SA PROSLAVE USTOLIČENJA BISKUPA dra ČEKADE

Kulturno djelovanje našeg zemljaka. — Istarska himna na akademiji u Sarajevu

Sl. Brod. — U veći sa posvećenjem preuzvišenog g. Dra Smiljana Čekade za pomoćnog biskupa vrhbosanskog u Sarajevu naš je list donio par crtica o porijeklu novog biskupa obzirom što je njegov otac iz Istre. — Kraj svega toga ne smijemo mimoići nekoje činjenice, koje »Istra« nije registrirala, a dolaze i te i kako u obzir, jer služe medju ovdašnjim pukom našoj drazi Istri.

U Bosanskom Brodu, gdje je bio župnikom preuzvišeni Dr. Čekada, djeluje već preko 30 godina poznato Hrvatsko pjevačko društvo »Martiće«. Zadnjih nekoliko godina zborovodja tog društva je naš Istranin g. Ante Defar, iz poznate hrvatske narodne obitelji, sin pokojnog: Ivana (Zvanika) Defara iz Tinjana, u srednjoj Istri.

Katolički tjednik iz Sarajeva u broju 33 donio je izvještaj o ustoličenju Dra Čekade, pa medju ostalim navajda da je H. P. D. »Martiće« iz Bos. Broda otpjevalo pod dirigovanjem svoj zborovodje g. Ante Defara »Hrvatskoje od V. Novaka. Pri tome veli: »Iako smo imali dobro mišljenje i o zboru i o zborovodji, ipak smo ostali iznenadjeni nad odličnim pjevačima-leama i punom harmonijom izmedju zborovodje i zboru odvje kao i kod ostalih njihovih nastupa«.

U istom broju na drugom mjestu donasa Katolički tjednik da je njegovisti zbor H. P. D. »Martiće« u zajednici sa »Sr. Cecilijom«, oba iz Bos. Broda, izvodi Stieheova latinsku mislu »Salve Regina« te pomisne djelove (Introitus, Graduale, offertorium i communio), kojima je autor sam zborovodja H. P. D. »Martiće« g. Ante Defar. On je vješto rukovodio tim odličnim i rutiniranim

Bos. Brodskim pjevačkim zborom. Čim su se biskupi pojavili, zabrujale su orgulje i zazvili glasovi zbor »Martiće« i »Sv. Cecilija«. »Ecce sacerdos magnus« od skladnog izvajanja također od Ante Defara.

Slijedeći broj istog tjednika donasa izvještaj o akademiji, pa i za ocjenjivanja pojedinih točaka programa veli i ovo: »Zatim nam ispunja cijelu pozornicu svojim brojnim pjevačima, a snagom glasova cijelu dvoranu zbor H. P. D. »Martiće« iz Bos. Broda M. Brajša Rašanovom »Predobri Bože«. O odličnim glasovima i vještom zborovodji nećemo ponovno govoriti. Najbolja im je svjetlo, što je publika nakon druge njihove nastupe od nekakom »Vilho v« »Primorčica« koja pjesma svršava sa gromkim trajna nina ni nena i nisa Istarske tako dugo pljeskale, dok se nisu ponovno pojavili i izvan programa otpjevali također snažno i uz istanuću dinamiku »S Dinare kršćne«.

Koliko to može da služi nama i našoj idrji, držim da nije potrebno ba ističemo i kamo sreće kada bi se i ostali zborovi širom naše države ugledali u taj lijepi primjer.

Napomenuti pak moramo, da je naš Ante Defar u murici samouk, a prve pobude kao da mu je još prije rata Velječ g. Kirčman, župnik u Tinjanu.

Nas Istrane osobito veselilo što mu ovdašnja štampa daje takovo priznanje, i to svega toga iznad, da je naš Tone već prilieno kao crkvenog muzici, a bilo bi nam naročito drago, kada bi i našoj drazi i mljoj Istri takođerj posvetilo po koju stvarcu, te ga u toj nađi podržimo za daljnji njegov rad. — Jup.

POVRATAK dra KRNJEVIĆA

U sabotu naveče nakon izbjivanja iz domovine vratio se je u Zagreb iz Zeneve tajnik Hrvatske seljačke stranke Dr. Juraj Krnjević, Zagreb mu je spremio veličanstveni doček. Na dočeku je bio Dr. Maček, inž. Košutić, ban Dr. Sušićki, svi pravci Hrvatske seljačke stranke i samostalni demokraci. Održani su govori, kojim su govornici zahvalili dru Krnjeviću za njegov desetogodišnji rad u moremstvu i korist hrvatskog naroda.

Dr. Krnjević je novinarima izrazio svoju radost što se nakon 10 godina vraća u svoju domovinu. Mi mučemo da razumijemo njegova čuvstva, jer teško je čovjeku kad mora izbjivati iz svoje rodne kraja.

Na uvaženje našim pretplatnicima

Jučer na kraljev rođendan Stamparija naše poslovala. Radi toga ovaj broj našeg lista izlazi sa jednim danom kašnjenja, pa molimo naše pretplatnike da to uvažie.

70-letnica Jakoba Barbarina

Te dni je praznovao 70-letnicu delavnega življenja Barbarina Jakob s Slovenskega Javomka. Jubilat se je bil rodil L. 1808 v Jakovski Bečevci. Kod 20-leten za staven mladenje je prišel k. 1829 v naše kraje, kjer je stopil v službo pri Kranjski industrijski družbi na Jesenicah. Zaradi svoje orjaške postave je bil pridelen k najtežjemu delu na tako zvano težko pugo v valarni na Jesenicah. V službi je bil vedno vester in marljiv, tako da je že pred desetletji napredoval za predelavca, ki ga je v splošni zadovoljstvo upravljaval vse do L. 1839 ko je bil po 40-letnem nepretrganem službovanju upokoien. Jubilatnu želimo še mnogo srečnih let.

IMENOVANJE.

Ljubljani, avgusta 1939. — Na Ljubljani, direktanta g. Mirko Polica, je bil pred dnevi imenovan naš rojak, profesor Lubljanske konservatorija in glasbeni kritik dnevnika »Slovenca« g. Vilko Ukmar. Čestitamo! — (***)

U FOND »ISTRE«:

Buždon Ivo — Maribor . . . Din. 10.—

MIHAEL GABRIJELEČIĆ 85-LETNIK

Dne 1. septembra je v Ljubljani praznovao 85 let življenja naš rojak in znani pravnik Mihael Gabrijelečić, dvorni svetnik vrhovnega in kasalskega sodišča v pohoju. Jubilat in v zdrav kljub visoki starosti. Društvo »Pravnike« v okvirju katerega je jubilat dolga leta deloval na pravniškera področju, ga je letos imenovalo za častnega člana. Jubilatnu želimo še mnogo srečnih let!

POZIV

Italijanski in nemški državljani, Slovenci, Srbi in Hrvati, rojeni v letih 1879 do 1921 meški in ženske, ki bivaljo na ozemlju dravske banovine, se nujno naprosajo, da v lastnem interesu javijo podpisanimem društvu točen naslov. Tisti ki bivaljo v Ljubljani in v neposredni okolici, naj se zglasio osobno društvu pisarni Ljubljana, Trševa cesta 1a-IV, med uradnimi urami od 8 do 12 in od 15 do 18 ure. Vsi ostali naj javijo svoje naslove pismeno. Stvar je nujna in važna! »Bran-i-bore« Srednji odbor Ljubljana, Trševa cesta 1a-IV. Javijo naj se le oni, ki še nimajo jugoslov. državljanstvo.

ODLIKOVANJE

Z redom Jugoslovske krome 5 stopnje je bil odlikovan naš rojak g. Dragotin Grlic, poletnik, policijske straže v Banjaluci. Čestitamo!

FOROKA

V samostanski kapelji Notredamk v Trnovcu se je povelil dne 26. avgusta Milovan Šajn, trgovac iz Ilirske Bistrice, z Darinko Benigar, hećrko posestnika iz Trnovca. Čestitamo! (***)

Na pravnik Veselica smarna sta se poročila pri št. Petru v Ljubljani g. Zdravko Tomšec, dipl. elektrotehnik, in gđe. Dora Turcolva iz Primorja. — Čestitamo!

IZ AMERIKE

Cleveland, USA. — V bolnišnici je umrla pionirka Franiška Ipavec, stara 78 let, in rojena v Ročanju pri Gorici. Bila je 30 let vdova in zapušta v Ameriki dva sinova, tri hećre i dve bratve.

Cleveland, D. — Dne 17 avgusta je umrl Frank Valenčić, star 47 let, doma iz Hrušice pri Novem gradu na Primorskem. Tu je bil 27 let in zapušta ženo, sina, štiri brate in sestru.

Coudersport, USA. — Umrl je nagle smrti Frank Gerina, star 65 let, doma iz Stare vasi pri Postolnu, po domaće Kalincec. Zapušta 111 sinove, 2 hećri in dva brata. V Ameriki je živel 38 let.

Buenos Aires, Argentinja. — Dne 23. julija umrla je Marija Mervic, stara 83 78 let, in rojena u Ročanju pri Gorici. Bila je 30 let vdova in zapušta v Ameriki dva sinova, tri hećre i dve bratve v Argentini, kajti žvela je tu 36 let in vodila trgovino. Zapušta sina in hećr. — Istera dne je u bolnišnici umrla Ana Kocjančić, roj. Babic, stara 35 let, in doma od Sv. Antona pri Kopru v Istri. V Argentini je bila osem let in zapušta moža, sina in hećrku.

Buenos Aires. Za bolnoga rojaka Suljoja Milosa, staroga 18 let, ki se nahajal v sanatoriju Sulpača 62 ter je moral prebiti teške operacije na nogi, so rojaki nabrali na prireditvi 110.— pesos.

Trinidad, USA. — Pred nekaj dnevi je v puebski bolnišnici umrl Frank Krivec, doma iz Trinja pri št. Petru na Notranskem. V Ameriki je bil 35 let, kjer zapušta družino.

plnil po naših rekah in jih imenovali v svoje. Po Idrjici tedaj sploh pluti niso mogli, ker je baje imela od Mirna pri Gorici pa do Timava podzemeljski tok, višje gori pa gotovo ni bila plovna. Saj se reke Save, ki jim je bila bližja in za plovno uporabna, niso Grki krstili. Res je, da so trpovali s severom, neverjetno je pa, da bi zašli v Idrjsko kotlinu, ki jim ni nudila nikakih udobnih poti in prehodov proti severu. Ime torej ni slovenskega, niti latinskega, niti grškega izvora. Biti mora še starejše, morda keltsko ali karlijsko. Po načinu naseljitve, po raztresenosti naselij, prvih prebivalcev, ki so nam znani in ki so prevzeli stare naselbine, sklepajo na keltski izvor imena.

Veliko vprašanje je, kako so si vsa imena z enakim korenom v sorodu in kako so nastala. Poleg naše Idrje imamo še Idrsko nad Idrijo, Sp. Idrijo, ki je brez dvoma starejša od Idrje, Idrijo ob Bači, Idrijsko pri Kobariidu in potok Idrija (Judrija), ki izvira v Benečiji in teče skozi Brda. Vsa ta imena so si sorodna. Kako so nastala in katero je najstarejše, ne vemo. Možno je, da bo naša Idrja najmlajša.

Naš rojak J. Zazula primerja grško besedo Hydria, v pomenu vrča za vodo s tremi ročajmi, z nekdanjo reko Idrijo, ko je baje imela tri izvire in skupen tok od Volč do Mirna. To je ugotovil Czörnig v svoji razpravi o Soči, kot najmlajši reki Evrope. Izviri bi bili pri Idrijskem, pod Petrovom brdom, kjer danes izvira Bača in zadnji pod Vojškim, ki je še danes pravi izvir Idrjice. Soča tedaj ni tekla po današnji strugi, pač pa od Ko-

barida proti zapadu v Nadižo in nato proti Ogledu. Tok Soče se je spremenil baje šele 1585 po Kr. ob priliki nekerega potresa in našel strugo Idrjice, po kateri teče še danes, le s to razliko, da je Soča zasula podzemeljski tok in teče po površini zemlje. Toda tudi ta primera najbrže ne bo držala. Zakaj je takrat ime- la Idrjica tri izvire in danes samo enega? Zakaj jih ni bilo še ved, saj ima nesheto pritokov? Koliko pa so stara imena Kanomiljice, Belce, Zale in kakšnega izvora so ta imena? Ali ni ime Kanomiljice prav tako nerazumljivo kakor ime Idrjice? Najbrže bo tudi ono keltskega izvora. Pa Bača? To dokazuje, da so vsa ta imena enako stara in če so enako stara, so bila to pač samostojne reke in ne samo izviri Idrjice. Pri vseh teh domnevah moramo ostati, dokler nam znanost ne bo dala jasnejšega odgovora.

Dolina v starem in srednjem veku. Prav tako težko je tudi vprašanje ali je bilo na mestu sedanje Idrje v starem in srednjem veku kako naselje. Zogot moramo nuditi same domneve. Zgodovinar Linhart domneva v svoji zgodovini Kranjske dežele, da je ležala kraja od Slana in Lariče, ki ju označujo stari rimski pozostali, v bližini Idrije. Toda kraja sta v resnici ležala ob cesti, ki je spajala Ogled in Virunum na Koroskem in se je vika bodisi čez Predil v Beljak, ali pa čez Cerknjo v Škofjo Loko. Verjetno je, da sta ležala blizu Idrijskega pri Kobariidu ali pa pri Idriji ob Bači. Naša Idrja ne more priti v poštev, ker je bila preveč oddaljena od starih rimskih cest. (Nadaljuje se)

Urednik: ERNEŠT RADETIĆ. — Odgovorni urednik: IVAN STARK, Zvonimirova ul. 48, III. kat. — Vlasnik: Idrjanski Konzorcij »Istra«. Masarykova ul. br. 28a, III. Br. telefona 67-80. »Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Broj tekovnog računa 36.729. Pretplata za cijelo godinu 12.000. — Broj godinje pretplate za pola godinu 7.000. — Za tiskaru odgovara: Rudolf Poljanović, Zagreb, Illica br. 181. — Oglasi se računaju po cjeniku. — Tiskar: Jugoslovenska štampa d. d. Zagreb, Masarykova ul. br. 28a. — Za tiskaru odgovara: Rudolf Poljanović, Zagreb, Illica br. 181. — Rukopisi se ne vraćaju.